

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 6/2001 rd

Berättelsen om regeringens åtgärder under år 2000

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 april 2001 berättelsen om regeringens åtgärder under år 2000 (B 5/2001 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet skall lämna utlåtande till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Kirsi Lindroos, undervisningsrådet, pedagogie doktor Ritva-Sini Härkönen, undervisningsrådet Riitta Piri och kultursekreterare Leena Laaksonen, undervisningsministeriet
- överinspektör Olli Aulio, handels- och industriministeriet

- ordförande Risto Ruohonen, Centralkommisionen för konst
- verkställande direktör Jouni Mykkänen, Finlands filmstiftelse
- ordförande Jarkko Laine, Suomen Kirjailijaliitto
- generalsekreterare Anja-Tuulikki Huovinen, Finlands museiförbund rf
- ordförande Kari Jylhä, Konstnärsgillet i Finland
- konstnären Marita Liulia
- juris kandidat, politices kandidat Samuli Simojoki.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från prorektor, lektor Juha-Pekka Hotinen vid Teaterhögskolan.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

I detta utlåtande behandlar kulturutskottet innehållsproduktionsprojektet och grundläggande konstundervisning.

Kulturen och digitaliseringen

Stora satsningar har gjorts hos oss på den teknik och infrastruktur som kunskapssamhället kräver. Däremot har innehållsproduktionen rönt rätt liten uppmärksamhet. Utskottet understryker att ett engagemang i den undervisningsrelaterade

och kulturella innehållsproduktionen uttryckligen stärker den nationella kulturen och därmed också grunden för ekonomisk verksamhet.

I avsnittet Informationssamhället i programmet för den sittande regeringen sägs följande: "Regeringen startar ett tväradministrativt projekt på bred bas för att utveckla innehållet i informationssamhället, med syfte att skapa förutsättningar för Finland att förutom på teleteknikens område bli ett betydande land också inom innehållsindustrin."

Detta gav startskottet till ett så kallat innehållsproduktionsprojekt för de åtgärder som avses i regeringsprogrammet. Meningen är att förbättra villkoren för innehålls- och kulturindustrin för att den finländska kulturen skall kunna erövra en så stor bit av den inhemska marknaden som möjligt och i tillväxtinriktat syfte hålla sig framme på den internationella marknaden. Undervisningsministeriet står som koordinator för arbetsgruppen för innehållsproduktion, där sju andra ministerier finns företrädade. Arbetsgruppen utkom med en mellanrapport den 16 februari 2001 (OPM työryhmän muistioita 6:2001). I syfte att förbättra de finansiella mekanismerna för innehållsproduktionen har handels- och industriministeriet i samråd med undervisningsministeriet låtit utföra en finansieringsstudie (Sisältötuotannon arvoketjun rahoitus, 2001).

Kunskapsarbetet i dagens kultur handlar till övervägande del om annat än traditionell teknik. För innehållsproducenten är det viktigt att kunna utnyttja de möjligheter tekniken erbjuder, men därtill är audiovisuella färdigheter och ett kreativt kunnande samt bransch- och företagskunnande av elementär betydelse. Innehållet i den teknikbaserade undervisningen och den likaså på teknik byggande inläringen har inte utvecklats i takt med tekniken. Om man i analogi härmed lade ner avsevärt mer pengar på utveckling av innehållsproduktionen, skulle det finländska IT-kunnandet komma många yrkesgrupper till godo och därmed leda till en förnyelse av inlärningskonceptet, inlärningsmetoder och inlärningsmaterial inom den allmänbildande undervisningen.

Hittills har projektet främst sysslat med att utreda och bedöma hur innehållsproduktionen kunde finansieras och var pengarna skall tas. Samtidigt har insatser gjorts för att digitalisera det existerande kulturarvet. Men själva serviceinnehållet har än så länge ägnats mindre uppmärksamhet. Ett kreativt kulturarbete bygger på den kunskap och färdighet som hänger samman med kreativ konst. Innehållet är i många stycken ett resultat av samverkan mellan människor, teknik och media. I och med att informationsnäten utvecklas snabbt och allsidigt och intressant in-

formation finns att tillgå blir användarens och användargruppernas roll allt viktigare. A och O för framgång i kulturekonomi är därför hänsyn till konstnärsaspekten. Utskottet anser följaktligen att kulturskaparna, det vill säga de egentliga innehållsproducenterna, måste engageras mer i projekten i framtiden.

Den ovan nämnda finansieringsutredningen handlar om hur den finländska innehållsindustrin kunde finansieras och tar särskilt fasta på möjligheterna att öka det privata kapitalets andel i branschens företag. Företagen inom den finländska innehållsproduktionsbranschen besitter en spetskompetens som tillåter dem att expandera och internationaliseras. Men än så länge har framgångsexemplen varit tunnsådda. Typiskt ämne för företagen inom branschen är att de är små och saknar resurser för produktutveckling och internationalisering. Eventuella kapitalinvesteringar har i regel bristande kännedom om innehållsproduktionsbranschen i stort. Detta bromsar upp flödet av privat kapital i innehållsindustrin. Enligt undersökningen kan resurser för forskning och utveckling anses vara ett av de viktigaste målen för företagsverksamheten inom innehållsproduktionssektorn. Genom dessa resurser skulle hela branschen expandera och upparbetas. Utskottet finner det angeläget att staten också via Teknologiska utvecklingscentralen uppmuntrar och stöder innehållsproduktionen — en bransch som väsentligt hör samman med en teknologisk utveckling — och finansieringsprojekt för utveckling av denna bransch. Teknologiska utvecklingscentralen bör också ges i uppdrag att stå för finansieringen av den första fasen i värdekedjan, det vill säga generering och produktifiering av idéer och innehåll. Staten bör fortsätta med och intensifiera sina insatser för ett nätverk inom innehållsbranschen och utbildning i affärskunnande.

Enskilda kulturskapare och kulturskapare inom små grupper är i dag tvungna att anlita flera olika källor för att ordna finansieringen. Konstnärlig kreativitet alstrar en kulturell produktidé, men ofta kan det bli ett oöverkomligt problem när konstnären själv måste skaffa fram pengarna i avsaknad av lättillgängliga kanaler

för bearbetning och produktifiering. Det är angeläget, menar utskottet, att staten bidrar till att utveckla den tekniska kompetensen och samarbetet mellan kulturskaparna. Det behövs nationella program som bygger upp en hållfast "själarnas bro" mellan konstnärerna och teknikutvecklarna. Fundamentet för innovationer utgörs av den enskilda människan och människogrupper som kreatörer och utvecklare av idéer och som användare av de slutliga produkterna.

Utskottet vill dock påpeka att man inte kan mäta värdet av varje kreativt alster enbart utifrån dess kommersiella värde eller beroende på om det åstadkommit med traditionella metoder eller genom nya grepp.

Utskottet vill också framhålla den viktiga roll elektroniska lärmiljöer och läromedelsproduktionen spelar. För deras vidkommande är de planerade åtgärderna inadekvata såväl i kvantitativt som kvalitativt hänseende. Alla medborgare bör ovillkorligen få möjlighet att komplettera sin traditionella läskunnighet med medieförståelse. Medieförståelsen framstår allt tydligare som en systematisk utveckling av kunskapshanteringen. I substanshänseende handlar det om att kunna uttrycka sig själv och tillsammans med andra få aha-upplevelser och skapa nytt. Det handlar också om en kontinuerlig utveckling av yrkeskompetensen.

Innehållsproduktionsprojektet har bland annat till uppdrag att undanröja de legislativa hindren för en digital miljö och för utnyttjande av läromedel och det materiella kulturarvet och därmed skapa förutsättningar för innehållsproduktionen. Utskottet finner det viktigt att de upphovsrättsliga frågorna och andra därmed sammanhängande frågor inom de olika delområdena får sin lösning.

Filmproduktion

Filmproduktionen — både fiktiv och dokumentär, lång, kort och i serieform — intar en central ställning i den audiovisuella kulturen. Den präglar och tolkar allt mer vår identitet och vårt tänkande. Utskottet hänvisar till målprogrammet för finländsk film, där det bland annat konstateras att "digitaliseringen och de nya distributions-

kanalerna leder till att marknaden splittras, vilket medför nya finansieringsmöjligheter men också kan leda till att enhetspriserna sjunker. Det här är en utmaning även för den finländska filmproduktionen." I programmet påpekas vidare att den stora strukturomvandlingen i TV-verksamheten med en mångdubbling av antalet kanaler också kan innebära att televisionens roll som finansiär kommer att förändras.

Utskottet instämmer i det som sägs i målprogrammet, nämligen att det ur både kulturpolitisk och näringspolitisk synvinkel är motiverat att den offentliga makten satsar på filmproduktion. En högklassig och ambitiös dramaproduktion och dokumentärfilm är en väsentlig del av den nationella kulturen och utgör samtidigt den del av produktionen som har exportpotential. Det är absolut nödvändigt, menar utskottet, att satsa mer och med större målmedvetenhet på att stärka förutsättningarna för filmproduktion. Utskottet understryker dock att detta inte får leda till att andra kulturområden negligeras.

Grundläggande konstundervisning

Enligt utredning till utskottet får cirka 11 procent av åldersklasserna grundläggande konstundervisning. Den finska musikpedagogiken hör till våra stoltheter inom det nationella kulturarbetet. Om systemet utvidgas också till annan konstundervisning kan konstundervisningen för barn utvecklas på allt jämlikare villkor.

Utskottet vill också här lyfta fram hur viktig kreativ kompetens är inom många av arbetslivets sektorer. En bred konstundervisning och uppbackning av barnens färdigheter inom kultursektorer som faller sig naturliga för barnen kan också i avgörande grad förhindra mobbning och missanpassning.

I den gällande lagstiftningen om grundläggande konstundervisning föreskrivs att statsfinansiering enligt antalet kalkylerade undervisningstimmar kan beviljas läroanstalter inom hela skalan av konstgrenar. Riksdagen anser det trots allt vara oroväckande att anslagen inte utvecklats så att staten, förutom till musik, kunde betala ut mer pengar för undervisningen inom olika konstgrenar. Finansieringen av grundläggande

konstundervisning vid musikläroanstalter utifrån antalet kalkylerade undervisningstimmar uppgår 2001 till cirka 240 miljoner mark. Beloppet fördelas mellan 89 musikläroanstalter. Efter vissa tillägg från riksdagens sida finns cirka 10,6 miljoner mark disponibelt för annan grundläggande konstundervisning, vilket i runt tal innebär 69 044 kalkylerade undervisningstimmar. År 2001 betalas statsandel enligt antalet undervisningstimmar till 23 andra undervisningsanstalter än musikundervisningsanstalter. Dessa ger undervisning i bildkonst, dans, slöjd, teater och arkitektur. En del av dem erbjuder undervisning inom flera konstgrenar.

Undervisningsministeriets ambition att höja den på antalet undervisningstimmar baserade statsandelen till grundläggande konstundervisning är enligt utskottet helt på sin plats. Det gäller också att höja de behovsprövade anslagen, menar utskottet, för att inte bara musikläroanstalterna utan också andra läroanstalter med

grundläggande konstundervisning på programmet skall kunna få större behovsprövade statsunderstöd.

Utskottet vill också fästa uppmärksamheten på att eftermiddagsverksamheten för skolelever måste ses över. Fritiden efter skolan håller av flera olika orsaker på att bli allt otryggare. Därför krävs det samhälleliga insatser för att utveckla eftermiddagsverksamheten. En breddning av den grundläggande konstundervisningen kunde utgöra ett element när man går in för att öka och utveckla den övervakade eftermiddagsverksamheten.

Utlåtande

Kulturutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att grundlagsutskottet bör väga in det som sägs ovan.

Helsingfors den 19 juni 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Tapio Karjalainen /sd
Tanja Karpela /cent (delvis)
Jyrki Katainen /saml
Inkeri Kerola /cent
Ossi Korteniemi /cent

Irina Krohn /gröna
Markku Markkula /saml
Margareta Pietikäinen /sv (delvis)
Leena Rauhala /kd
Säde Tahvanainen /sd
Unto Valpas /vänst
ers. Lauri Oinonen /cent (delvis).

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Marjo Hakkila.